

Iz arhivskih fondov in zbirk

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 2-78(497.4Koper)"17"

Prejeto: 22. 8. 2011

Koprska bratovščina svetega Nikolaja

ZDENKA BONIN

doc. dr., arhivska svetovalka

Pokrajinski arhiv Koper, Kapodistriassov trg 1, SI-6000 Koper

e-pošta: zdenka.bonin@gmail.com

IZVLEČEK

V bratovščini sv. Nikolaja so se združevali predvsem lastniki bark in mornarji. Bratovščina je imela v lasti škever in priveze na Riva degli Schiavoni v Benetkah, njeni člani pa so skrbeli za prevoz pošte med Koprom in Benetkami. Precejšen del prihodkov, ki so jih dobili od dejavnosti in miloščin, so porabili za nakup cerkvene opreme, izdelavo slik in poslikav. Njihova cerkva sv. Nikolaja v Kidričevi ulici velja za najlepšo ohranjeno bratovščinsko cerkev v Kopru.

KLJUČNE BESEDE *bratovščina sv. Nikolaja, mornarji, zakup pošte, Koper*

ABSTRACT

CONFRATERNITY OF ST. NICHOLAS IN KOPER

The Confraternity of St. Nicholas was predominantly a union of boat owners and sailors. It owned a shipyard and mooring sites in the area of Riva degli Schiavoni in Venice, and its members transported mail between Koper and Venice. A significant portion of their income, received from their work and charity, was spent on purchasing church equipment and paying for the paintings for their church. Their Church of St. Nicholas on Kidrič Street is considered to be the best preserved confraternity church in Koper.

KEY WORDS: *Confraternity of St. Nicholas, sailors, mail transport, Koper*

Čas ustanovitve bratovščine sv. Nikolaja¹ ni znan. Bratovščina je sprva imela svojo cerkvico, posvečeno bratovščinskemu zavetniku v Zubenaških oz. Muselskih vratih.² Ker naj bi bila odročna in daleč od pristanišča, so kasneje zgradili novo cerkev v bližini vrat sv. Martina.³ Luglio omenja, da naj bi novo cerkev, imenovano tudi *San Nicolò nuovo*, zgradili v obdobju škofovanja Defenda de Valvassorija.⁴ V nasprotju s staro cerkvijo sv. Nikolaja, ki je bila v Zubenagi,⁵ so v novi cerkvi opravljali bogoslužje v latinščini. Vanjo so hodili predvsem koprski pomorščaki in ribiči, ki so živeli v tem delu mesta.⁶ Bratovščina je bila verjetno premožna, saj je leta 1540 najela Benedetta Carpaccia, sina priznanega beneškega slikarja Vittora Carpaccia, da je zanjo naslikal oltarno podobo Marije z detetom in sv. Janezom Krstnikom ter sv. Nikolajem.⁷

O cerkvi sv. Nikolaja, ki je bila last bratovščine mornarjev, je leta 1580 poročal tudi apostolski vizitator Agostin Valier. Škof⁸ je predlagal, da bi bilo zato, da bi bilo maševanje lažje, treba povečati oltar,⁹ očitno pa mu je bila vseč oltarna podoba, saj je zapisal, da je veličastna (*habeat unum altare cum pala honorifica*).¹⁰ Bratovščina sv. Nikolaja, v kateri so se zbirali mornarji, je imela svoj statut, vinograd in približno 70 lir¹¹ prihodkov od miloščine članov in livela, za katerega so prejeli letno po 4 lire in 10 solidov. Denar so porabili za cerkev in obdelovanje vinograda. Bratovščinski funkcionarji naj si ne bi nezakonito prilaščali premoženja (*non ha usurpatori*), vendar je bilo nekaj starih gastaldov,¹² ki niso povrnili vseh svojih dolgov (računov). Naročeno jim je bilo, da jih vrnejo.¹³

V bratovščinski cerkvi so naredili poslikave¹⁴ in zgradili zvonik na preslico. O tem priča napis nad portalom iz leta 1594 z vklesanimi imeni dobrotnikov, pa tudi serija poslikav iz življenja sv. Nikolaja, nastala pozneje.¹⁵ Kot pravi Naldini, naj bi bratovščina vzorno skrbela za omenjeno cerkev, stara cerkev pa naj bi bila v slabem stanju in propadala.¹⁶

¹ Nikolaj iz Mire (rojen približno 280/286 v Patrasu v Grčiji, umrl 6. decembra približno leta 345/351 v Miri, danes Demre v Turčiji) je okoli leta 300 postal škof v Miri (takratni Likiji). Ko so se kmalu zatem začela tudi tam preganjanja kristjanov pod Galerijem Valerijem Maksiminom, so Nikolaja okoli leta 310 prijeli in ga hudo mučili. Posledice mučenja naj bi bile vidne še leta 325, ko je nastopil na koncilu v Nikeji. Na poročilih s tega zborovanja je ohranjen njegov podpis, drugih podrobnosti o njegovem življenju pa ni znanih. Češčenje sv. Nikolaja se je razširilo približno dvesto let po njegovi smrti in zajelo celotno grško cerkev in pozneje tudi slovanske dežele. Svetnik je od 8. stoletja dalje zavetnik Rusije, po 10. stoletju pa se je češčenje širilo v Nemčijo, Francijo in Anglijo. Leta 1087 so italijanski mornarji ali pirati ukradli njegove kosti iz sarkofaga v nagrobni cerkvi v Miri (danes razvalina, v obnovljeni cerkvi v Demri na turški jugozahodni obali pa je ohranjen njegov sarkofag) in jih prenesli v Bari, v cerkev sv. Nikolaja, ki so jo zgradili, da bi v njej hranili njegove relikvije. Prebivalci Barija vsako leto 8. maja s slavnostno procesijo zaznamujejo prenos njegovih posmrtnih ostankov (Schauber – Schinder: *Svetniki in godovni zavetniki za vsak dan v letu*, str. 629–631).

² Omenjeno cerkev, naslonjeno na mestno obzidje blizu današnjega Belvederja (Lavrič: *Vizitacijsko poročilo Agostina Valierja*, str. 172), so podrl na začetku 18. stoletja (Caprin: *L'Istria nobilissima*, II. del, str. 124). Likar omenja, da naj bi cerkvica stala nad notranjimi mestnimi vrati, za katera se poleg že omenjenih omemb imen pojavljata tudi izraza vrata starega sv. Nikolaja in Stolna vrata (Likar: *Arhitektura cerkva nad mestnimi vrati*, str. 279, 285–286).

³ Naldini: *Cerkveni krajepis*, str. 121.

⁴ Defendes Valvassori, kanonik iz Bergama, je postal koprski škof 18. aprila 1529 in je službo opravljal do 28. avgusta leta 1536 (HC, str. 216).

⁵ Pozneje naj bi maševanja tam opravljali slovanski duhovniki (verjetno tretjeredniki sv. Gregorja iz bližnjega samostana z enakim imenom), vanjo pa so prihajali predvsem dalmatinski pomorci (Caprin: *L'Istria nobilissima*, II. del, str. 124).

⁶ Luglio: *L'antico vescovado giustinopolitano*, str. 121.

⁷ Belleo: *Vittore e Benedetto Carpaccio in Istria*, str. 70. Primerjaj tudi *Istria, Città maggiore*, str. 44, 86–90.

⁸ Augustinus Valerius je bil veronski škof od leta 1565 (HC, vol. III, str. 331). Ko je kot apostolski vizitator v duhu sklepov tridentinskega koncila med letoma 1579 in 1580 pregledal stanje v poreški, puljski, novigraski, koprski in tržaški škofiji, je med drugim popisal tudi bratovščinske oltarje v cerkvah in navedel precej podatkov o številu bratovščin v mestu in po vaseh, o njihovih prihodkih in premoženju, oltarjih, oratorijih ter zabeležil obstoj njihovih statotov. Koprsko škofijo je vizitiral v dneh od 4. do 22. februarja leta 1580. Meščani so mu priredili slovesen sprejem. Ko je 7. februarja z galejo priplul pred pristanišče, so ga tam pričakale številne ladje, okrašene z bratovščinskimi križi in prapori. Sprejeli so ga tako predstavniki cerkvene kot posvetne oblasti, in sicer koprski škof Janez Ingenerio, podestat in kapitan Nicolò Donado ter puljski škof Matej Barbabianca, ki je bil po rodu iz Kopra. Valierjeva objavljena vizitacija (Lavrič: *Vizitacijsko poročilo Agostina Valierja*) je odličen vir za pregled stanja na verskem in bratovščinskem področju v Istri.

⁹ Lavrič: *Vizitacijsko poročilo Agostina Valierja*, str. 63–64.

¹⁰ Njegov opis se je nanašal na oltarno podobo, ki jo je naslikal Carpaccio (Caprin: *L'Istria nobilissima*, II. del, str. 124), oltarno podobo so kasneje prenesli v stolnico (Luglio: *L'antico vescovado giustinopolitano*, str. 129).

¹¹ 1 lira = 20 solidov = 240 denaričev.

¹² Upravitelj, vodja oz. nekakšen predstojnik bratovščine, ki je skrbel predvsem za spoštovanje statutarnih določil in moralno življenje članov, hkrati pa imel nadzor nad premoženjem bratovščine.

¹³ Lavrič: *Vizitacijsko poročilo Agostina Valierja*, str. 137.

¹⁴ Primerjaj Luglio: *L'antico vescovado giustinopolitano*, str. 156.

¹⁵ *Istria, Città maggiore*, str. 86–90.

¹⁶ Primerjaj Naldini: *Cerkveni krajepis*, str. 120–121.

Cerkev sv. Nikolaja (foto: Bonin, 2009).

Napis o prenovi in posvetitvi bratovščinske cerkve sv. Nikolaja iz leta 1594 (foto: Bonin, 2009).

Oltarna slika Benedetta Carpaccia v cerkvi sv. Nikolaja (foto: Bonin, 2009).

Bratovščina je po podatkih koprškega podestata in kapitana Lorenza Donata, ki je za pridobitev prihodkov za koprski seminar¹⁷ v ustanavljanju 25. maja 1675 naredil popis prihodkov in stroškov vseh istrskih bratovščin v beneški Istri,¹⁸ imela

¹⁷ Na osnovi prihodka je bil bratovščinam odmerjen davek. Plačati so ga morale za ustanovitev in nato vsako leto za vzdrževanje koprškega seminarja (*Collegio di Capodistria*). Več o njem glej Žitko: Vloga in pomen Collegia dei Nobili v Kopru, str. 123–132.

¹⁸ V izvornem dokumentu je za celotno beneško Istro vpisanih 516 bratovščin, ki so skupno imele 147.435 lir prihodkov in 95.614 lir stroškov, za koprski teritorij pa 101 bratovščina s 26.577 lirami prihodkov in 18.932 lirami stroškov. Od tega so koprške mestne bratovščine z upravo premoženja stolnice (*Fabrica del Duomo*) imele skupno 8.493 lir prihodka in 5.026 lir stroškov (SI PAK KP 6.1, a. e. 22). Bratovščine s koprškega teritorija so morale za ustanovitev kolegija prispevati 93 dukatov (preostalih 412 bratovščin pa 377 dukatov; SI PAK KP 6.1, a. e. 22, str. 18; BCT AD, a. e. 2 D 31, str. 34–35; La Provincia 1874–76, str. 1853; *AMSI XVI*, Senato mare, str. 73–74), za nadaljnje vzdrževanje kolegija pa so jim bile določene različne višine davkov. Plačevali so od najmanj 1 lire 11 in solidov, 3 lir in 2 solidov, 6 lir in 4 solidov, 7 lir in 16 solidov, 9 lir in 6 solidov, 12 lir in 8 solidov, 18 lir in 12 solidov, 31 pa do največ 35 lir (SI PAK KP 6.1, a. e. 22). Te zneske so morale nato bratovščine plačevati vsako leto. Vse koprške mestne bratovščine so morale plačevati po 136 lir in 8 so-

približno 270 lir prihodkov in 160 lir stroškov na leto. Na podlagi tega ji je bilo odmerjenih 6 lir in 4 solide davka. Plačevala jih je koprskemu seminarju.¹⁹ Po taksi sodeč je sodila med premožnejše koprške bratovščine, saj sta več plačevali le bratovščini sv. Antona opata in sv. Marije nove. Za zdaj žal ni bil najden bratovščinski statut (*mariegola*, tudi *madreregola*),²⁰ je pa ohranjena knjiga prihodkov in stroškov za obdobje med letoma 1694 in 1806.

V bratovščino so se, sodeč po vpisih v bratovščinski blagajniški knjigi, verjetno vključevali predvsem lastniki bark in mornarji. Dilema, ali je bilo članstvo v bratovščini zanje obvezno ali le zaželeno, bi zlahka rešila bratovščinska *mariegola*, tako kot bi verjetno odgovorila na številna druga vprašanja, kot so npr. odnos lastnikov bark do mornarjev, odnosi do tujih ladjarjev (ali so kakorkoli omejevali tuje ladjarje oz. njihovo dejavnost na koprskem teritoriju), bratovščinske funkcije in njihove volitve, višino članarine, *luminarije*²¹ in vpisnine, samo članstvo in ne nazadnje, ali je bila bratovščina cehovsko organizirana in ali je statut urejal odnose znotraj članstva, morebitno vajeniško dobo, pogoje za izvolitev gastalda in podobno. Za zdaj na večino omenjenih vprašanj ni mogoče natančno odgovoriti, mogoče pa je predstaviti le dejstva.

V 18. in v začetku 19. stoletja so bili za gastalde izvoljeni izključno lastniki ladij (v obdobju med letoma 1710 in 1806 so bili izvoljeni le t. i. *padroni*), in če to ni zgolj naključje, so bodisi prevladovali v bratovščini bodisi, in to je bolj verjetno, imeli privilegij izvolitve na mesto gastalda. Podobno pravico so po bratovščinskem statutu (*mariegola*) katorske bratovščine sv. Nikolaja iz leta 1463 imeli tudi poveljniki (kapitani) ladij, saj so bili lahko na vsakem bratovščinskem kapitlju (25. marca) le oni izbrani za vodstvene položaje (npr. gastald) bratovščine.²² Prav tako se zdi, da so v Kopru lastniki ladij (oz. sami mornarji) na osnovi *mariegole* morali plačevati prispevke glede na število plovb in mor-

lidov na leto, skupaj z upravo *župnijske cerkve* pa 148 lir in 16 solidov (SI PAK KP 6.1, a. e. 22, str. 14).

¹⁹ SI PAK KP 6.1, a. e. 22, str. 14.

²⁰ Bratovščina je očitno skrbela za svoj temeljni ustanovitveni akt tudi še na začetku 19. stoletja, saj so namreč leta 1803 dali prepisati bratovščinsko *mariegolo* in za prepis plačali 32 lir (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 141v).

²¹ Prispevek oziroma miloščina, ki so jo člani bratovščin vsak teden ali mesec (Boerio: *Dizionario del dialetto veneziano*, str. 377), lahko pa tudi le enkrat na leto plačevali za osvetlitev oltarjev oz. cerkve in jim je dajala pravico do prejetja blagoslovljene sveče in kruha ali podobice svetnika na dan bratovščinskega zavetnika.

²² Štoković: Bratovštine na istočnoj obali Jadrana, str. 151.

narjev. Leta 1730 je lastnik ladje (*pron, padron*) Nicolò Baseggio kot *essecutor alla Marięgola* pobral 68 lir 2 solida.²³ Npr. pron. Carlo Carrara je za tujega mornarja (*forresto*) plačal 5 lir, pron. Domenico Gennaro za mornarja 3 lire 7 solidov; mornar Zuanne Madonizza je plačal 6 lir 15 solidov, Gregorio Stuora, tuj mornar, za dve plovbi 6 lir, različni mornarji iz mesta po 3 lire, Anzolo Verzier in Girolamo Verzier, mornarja v mestu, po 5 lir, Zuanne Zetto, imenovan Totto, sin Michiela, je za dve plovbi plačal 4 lire 5 solidov, Francesco Padovan 3 lire 15 solidov, Francesco Zetto, sin pok. Domenica, 5 lir in Piero Gienzo 5 lir.²⁴ Podobni so bili tudi vpisi za naslednja leta in po vpisih sodeč verjetno včlanitev v bratovščino ni bila obvezna, so pa morali zato tisti, ki niso bili člani, a so se ukvarjali z enako dejavnostjo, bratovščini plačevati določeno nadomestilo. Bratovščina je očitno imela zadolžnena (verjetno izvoljenega) člana, t. i. izterjevalca (*esator della maregola*), ki je od tistih, ki niso bili člani bratovščine (tako lastniki ladij kot njihovi mornarji), pobiral prispevke. Omenjene prihodke (*trati da Proni e marinari non fratelli*)²⁵ je mogoče spremljati tudi v drugih letih. Lastniki ladij so imeli na ladjah posebne zaboјčke, v katerih so zbirali miloščino in jo nato izplačevali bratovščini, verjetno pa so ji morali izplačati tudi določene vsote, in to glede na število plovb. Leta 1734 je npr. pron. Bernardo de Stradi za 27 plovb v Benetke plačal 13 lir 10 solidov, Coradin Almerigogna 4 lire, Pietro Genzo za plovbe v Furlanijo 6 lir, Vincenzo Romano pa za tri plovbe liro 10 solidov.²⁶ Kotorska bratovščina, ki jo Štoković uvršča med strokovno-verske bratovščine, je največji del dohodkov dobivala od taks za ladje, ki so jih te morale po izkrcanju tovora plačati ob izplutju iz pristanišča. Višino takse (med 4 in 5 dukati)²⁷ so določali glede na velikost in nosilnost ladje, tuji ladjarji pa so morali plačati tudi takso za zasidranje.²⁸

Člani koprské bratovščine so imeli svetlo modre kute²⁹ – verjetno so jih izdelovali na bratovščinske stroške. Leta 1743 so (verjetno namesto štirih, ki so

jih dali v dobrodelne namene) za 48 lir kupili štiri nove kute,³⁰ sicer pa so vsako leto porabili približno liro za nove vrvi zanje. Novo kuto (15 lir 15 solidov) so kupili tudi leta 1767.³¹

Bratovščinski gastaldi

V 96-letnem obdobju³² so službo gastalda opravljali predstavniki štiridesetih koprskih družin, in sicer sedemnajstih po enkrat, enajstih po dvakrat, člani družin Benuestio, Carpaccio, Carrer, Ghienzo in Moro so bili gastaldi trikrat, Derin, Madonizza in de Pangher štirikrat, Bratti in de Grassi petkrat, de Stradi sedemkrat in člani družine Romano trinajstkrat.

Leta 1736 izvoljeni gastald Nicolò Baseggio svoje funkcije ni opravljal vse leto, saj je kmalu po izvolitvi umrl.³³ Ker je po smrti Baseggia Francesco Piuia odklonil imenovanje za gastalda,³⁴ ga je podestat in kapitan kaznoval s plačilom 31 lir kazni, to pa je omenjeni bratovščini tudi izplačal.³⁵ Bratovščino (in njene račune) je nato do izvolitve novega gastalda februarja 1737 vodil Zuanne Combi, ki je bi *providur nobile*. Francesco Piuia, ki je bil eden izmed izvrševalcev testamenta (*uno de comaisarij testamentario*), je 28. 6. Zuanneju Combiju izplačal 186 lir, vdova Cattarina pa mu je (verjetno kot dolgove bratovščini za pokojnim možem) 27. 1. 1737 izplačala še 43 lir 1 solid in 6 denaričev.³⁶

V omenjenem obdobju niso povsem dosledno upoštevali kontumacijske dobe,³⁷ saj so opravljali funkcijo dve leti kar osemkrat isti gastaldi zaporedoma, in sicer Ceriato Ceriato je bil gastald v letih 1717 in 1718, Zuanne Ghiero 1719 in 1720, Antonio Carpaccio 1726 in 1727, Vincenzo Romano 1742 in 1743, Mattio Carrer 1752 in 1753, Francesco Romano, sin pok. Valentina, je bil v letih

³⁰ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 87.

³¹ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 81r.

³² Ohranjene so le bratovščinske knjige za ta čas.

³³ Za nošenje bandere (*penello*) ob smrti gastalda pron. Nicolao Baseggia so plačali 2 liri. Pogreb je bil verjetno slavnosten in poln pietete, saj je bila smrt verjetno nepričakovana, poleg tega pa se je redko zgodilo, da so pokopali komaj izvoljenega gastalda.

³⁴ Za podobno odklonitev »gastaldovanja« je leta 1732 plačal 12 lir 8 solidov tudi pron. Mattio da Pangher, sin pok. Nazaria (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 31v).

³⁵ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 39v.

³⁶ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 69.

³⁷ Kontumacija (*contumacia*) je čas (obdobje) med izvolitvama za funkcijo oz. prepoved imenovanja (večkrat in brez prekinitve) na vodstvena mesta. Po končanem enoletnem mandatu je bila sprva kontumacijska doba (tudi kontumac) pri nekaterih bratovščinah 5 let, nato tri, dve in pozneje praviloma eno leto.

²³ Giovanni Pietro Benuestio je leta 1743 pobral 109 lir 12 solidov (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 47v).

²⁴ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 27v.

²⁵ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 40v.

²⁶ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 35v.

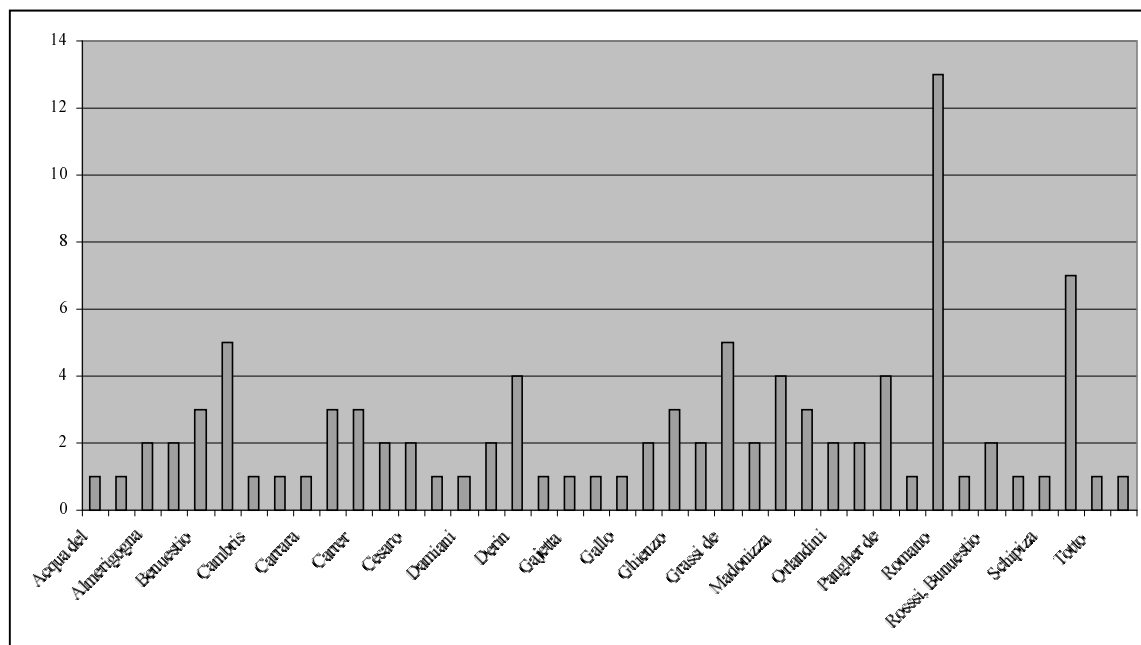
²⁷ 1 dukat = 124 solidov oz. 6 lir in 4 solide (Darovec: *Davki nam pijejo keri*, str. 70). Ker so se denarni sistemi in obračunske vrednosti beneškega denarja s časom spreminjale, je treba za razmerja med različnimi enotami denarja v obtoku preveriti poglavje v knjigi: Darovec: *Davki nam pijejo keri*, str. 65–90.

²⁸ Štoković: Bratovščine na istočnoj obali Jadrana, str. 153.

²⁹ Naldini: *Cerkveni krajepis*, str. 179.

Družina	Število gastaldov	Družina	Število gastaldov	Družina	Število gastaldov
Acqua del	1	Damiani	1	Orlandini	2
Alberigo	1	Dauanzo	2	Padovan	2
Almerigogna	2	Derin	4	Pangher de	4
Baseggio	2	D'Este	1	Piva	1
Benuestio	3	Gajetta	1	Romano	13
Bratti	5	Gallina	1	Roncali	1
Cambris	1	Gallo	1	Rossi, Bunuestio	2
Carli	1	Gavinell	2	Scamazza	1
Carrara	1	Ghienzo	3	Schipiza	1
Carpacio	3	Ghiero	2	Stradi de	7
Carrer	3	Grassi de	5	Totto	1
Ceriatto	2	Lenardoni	2	Zorzi de	1
Cesaro	2	Madonizza	4		
Crebava	1	Moro	3		

Število gastaldov koprške bratovščine sv. Nikolaja po posameznih družinah med letoma 1710 in 1806 (SI P.AK KP 6, a. e. 1439).

Število gastaldov koprške bratovščine sv. Nikolaja po posameznih družinah med letoma 1710 in 1806 (SI P.AK KP 6, a. e. 1439).

1789 do 1791 kar trikrat zapored gastald in nato ponovno v letih 1802 in 1803, Donato Gavinell pa leta 1798 in nato leta 1799.

Poslovanje in prihodki bratovščine

Leta 1694 je bil bratovščinski gastald Nicolò Modena, njegov predhodnik pa je bil pron. Zuanne

di Rossi. Ob preteku službe mu je izročil 324 lir 19 solidov, kolikor je ostalo po koncu njegovega upravljanja bratovščinskega premoženja. Skupni prihodki so znašali 782 lir in 11 solidov. Bratovščina je imela dohodke od treh livelov (zakupna oz. najemna pogodba),³⁸ ki so skupno znašali 22 lir in 4

³⁸ Antonio Luis je namesto Lugrezia Morosinija plačeval po

solide,³⁹ gastald, ki je prevažal pošto (prevoz je imel v zakupu), je plačal 100 lir,⁴⁰ 14 lastnikov ladij je vplačalo denar iz skrinjic, ki so jih verjetno imeli na ladji, 3 lire miloščine so nabrali v cerkvi, od privezov v pristanišču pa je bilo 9 lir 16 solidov. Bratje so plačevali tudi *luminarijo*. Od 59 kruhov, kolikor naj bi jih razdeli med brate,⁴¹ so zaradi odsotnosti⁴² desetih dobili 108 lir oz. za *luminarijo* so (če je bila vsota za vse enaka) plačali po 2 liri in 4 solide na člana.⁴³ V tem letu so imeli za 480 lir in 8 solidov

stroškov. Največ denarja so porabili za sveče (za 140 sveč so plačali 121 lir in 10 solidov), za osvetlitev oltarja 13 lir in 15 solidov, za dva stara⁴⁴ žita za kruh za *luminarijo* so plačali 40 lir, 4 lire in 15 solidov za prenos žita, mletje in peko kruha, za 70 podobico pa 14 lir.

Plačevali so tudi za opravljanje posameznih služb, in sicer providurju *torcij*⁴⁵ so plačali 31 lir, kaplanu 57 lir in 12 solidov za maše, pisarju⁴⁶ 12 lir in 8 solidov in *comandadorju*⁴⁷ 15 lir in 2 solida. Ostanek denarja (302 liri in 3 solide) je gastald zapustil naslednjemu gastaldu, Zuanneju Bertoliju. V letu 1695 so za 58 *luminarij*⁴⁸ dobili 117 lir (nekaj manj kot 2 liri na člana), skupno pa 762 lir in 13 solidov, stroškov pa so imeli za 335 lir in 12 solidov. Ostanek, 327 lir in 1 solid pa je prepustil gastaldu Antoniu Baseggiu.⁴⁹

Leta 1710 je bila skupna vsota 1.988 lir in 2 solida (prenos iz prejšnjega leta je bil 1.013 lir in 9

17 lir 4 solide, Valentin Carbonar 4 lire, Zuanne Padovan, sin pok. Olivia pa eno liro.

³⁹ Od leta 1710 dalje so prejemali dohodke od štirih zakupov v skupni vrednosti 25 lir in 4 solide, saj je Francesco Veccelli za 30 lir plačeval 3 lire livela. Nivel v vrednosti 36 lir je za vsoto 600 lir na osnovi dokumenta s 16. 2. 1710 za hišo v predelu sv. Martina pri cerkvi sv. Nikolaja plačeval Giovanni Giacomo Vecelli, leta 1758 pa so Alessandro Ceconiju izplačali 3.000 lir; zanje je od 1759 do leta 1780 vsako leto plačeval po 150 lir livela (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 131–132). Alessandro Ceconi je omenjeni denar za 5 let vzel v nivel s 5-odstotnimi obrestmi. Zanj je zastavil hišo v predelu Santa Margerita in se obvezal, da bo po petih letih izplačal celotno vsoto skupaj (SI PAK KP 6, a. e. 1439c). Na osnovi dokumenta, ki ga je 11. 1. 1780 napisal notar in pisar Girolamo Gavardo, pa je bratovščina dobivala še po 180 lir na leto, ki jih je plačeval Pietro Zarotti, sin. pok. Antonia, za grofico Santo Borisi Gavardo (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 206), od leta 1788 do 1792 kanonik Ottaviano Zarotti, nato pa dediči grofice Borisi Gavardo.

⁴⁰ V naslednjih letih pa je plačeval po 90 lir, tako kot njegovi nasledniki. Od leta 1713 do 1717 je delo opravljal Francesco Modena, od 1719–1731 pa Rinaldo Modena. Girolamo Torre, ki je imel prevoz pošte v zakupu od leta 1732 do 1747, je za opravljanje omenjene službe plačeval po 120 lir. Leta 1748 je najemnik Lodovico Boldarini plačal 184 lir 10 solidov, Aurelio Squarzina je leta 1750 in 1751 plačal tako kot najemnik Lodovico Boldarini leta 1752 in 1753. po 130 lir, nato pa je ta od 1754. do 1780. plačeval po 110 lir. Po njegovi smrti je najemnino za leti 1781 in 1782 plačala njegova vdova Anzola, od leta 1783 pa je zakupnino plačeval Giovanni Baseggio, sin pok. Giovannija Battiste (sprva v višini 120 lir, nato pa večinoma po 110 lir na leto).

⁴¹ Navadno so se člani bratovščin na večer pred praznikom bratovščinskega zavetnika udeležili slovesne maše (npr. v bratovščini sv. Antona opata bi bil, kdor ne bi prišel, za eno leto izključen iz bratovščine) in brali *mariegolo*, bratovščini pa so morali plačati *luminarijo*, sicer so bili kaznovani s plačilom dvojne vsote. V spomin na svetnika je moral gastald dati vsakemu članu blagoslovljen kruh in svečo (navadno v vrednosti, ki se mu je zdela primerna), kasneje pa tudi podobico.

⁴² Navadno so kruh, ki je zaradi odsotnosti nekaterih bratov ostal ob plačilu *luminarije*, prodali. Leta 1717 so ostali trije in treba je bilo plačati po 14 solidov na hlebec (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 12v).

⁴³ Morda je bratovščina tedaj imela 59 članov (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 1v). Poleg *luminarije*, ki so jo bratje plačevali vsako leto, so novi člani ob vpisu v bratovščino plačali vpisnino. V bratovščinski knjigi so zabeležene zelo različne višine vpisnin. Ker ni ohranjenega bratovščinskega statuta

ali kakšnega drugega dokumenta, je nemogoče predstaviti zahtevano višino plačila. Npr. leta 1719 so se v bratovščino vpisali novi člani (Nicolo Romaso, Domenico Romanello, Filippo Musella, Zan Piero de Rossi, imenovan Benuestio so plačali po 5 lir miloščine) (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 13v), leta 1743 pa se jih je vpisalo šest. Valerio Crebaua je plačal 16 lir miloščine, Nazario Sigon 5 lir in 10 solidov, Nazario Romano, sin pok. Lorenza, 2, Domenico Romano, sin pok. Piera, 5 lir in 10 solidov, Santo Romano, sin pok. Nicoloja, 4 in Giovanni Battista Basseggio 4 lire (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 45v), naslednje leto pa se je vpisal še pron. Zuanne Orlandini (SI PAK KP 6, a. e. 1439, 46v). Enako kot Michiel Tutto (vpisan leta 1750) je plačal 4 lire (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 52v). Leta 1750 so se vpisali še Mattio de Rosi, ki je plačal 8 lir in 15 solidov, Nazario Padouan, sin pok. Francesca, 12, Giovanni Pietro Benuestio 8, Pietro Velerius 20 in Antonia Cesaro, sin Girolama, ki je plačal 6 lir (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 53v). 1758 so se v bratovščino vpisali Battista Vianello, Pietro Oralandini, Pietro Safarro, Zuanne da Pangher, sin Nicoloa, Carlo Gardesa, Nicolò in Giovanni Giacomo Derin, sinova Bortola ter Steffano Derin, sin Francesca (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 65v), 1761 pa Domenico Cernivan, sin Nazaria, ki je plačal 6 lir (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 70v). Leta 1766 se je vpisalo 7 novih članov (Domenico dell Requa, Zuanne Schipizza, Lorenzo Belesin, Pietro Roncalli, Niccolò Corer, Zuanne Pogliato, sin pok. Andrea, in Bastian Padovan (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 71v). Leta 1802 je na novo vpisani član plačal 8 lir (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 139v), druga dva pa 1804. leta 18 lir in 10 solidov (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 141v).

⁴⁴ 1 star = ok. 65 kg.

⁴⁵ *Torcija* (tudi *torzo*) je procesijska sveča.

⁴⁶ Leta 1758 je bil pisar Giovanni Ambrosio de Belli, sicer javni pisar (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 129), nato pa od leta 1776 do leta 1790 Girolamo Gavardo.

⁴⁷ Bratovščinski glasnik, ki je hodil po hišah in obveščal brate o kapituljih, pogrebih in drugih bratovščinskih stvareh.

⁴⁸ Člani so jo plačevali 6. decembra, na dan sv. Nikolaja (Miklavža).

⁴⁹ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 4–9.

solidov). Največji prihodek je bil prihodek od miloščin (197 lir), ki so jih nabrali v skrinjici v Benetkah,⁵⁰ 141 lir so dobili od *luminarij* in preostalih miloščin, od prodaje starega voska pa 303 lire in 18 solidov. Za sveče, ki so jih kupili v Benetkah (8 *torvij*, za svečnike na oltarju in 100 sveč za v roke s skupno težo 184 liber⁵¹ in 10 unč), so dali 332 lir in 14 solidov, za sveče, kupljene v Kopru pri svečarju Zamblerju (8 *torvij*, 50 sveč s težo 98 liber), pa 186 lir in 4 solide. V Kopru so kupili še 4 večje sveče in 100 sveč za v roke (67 liber) in zanje plačali 123 lir in 19 solidov. Kaplanu Carlu del Bellu⁵² so plačali 60 lir, miloščina za pridigarja je znašala 12 lir in 8 solidov, za 60 podobic 10 lir, providur *torvij* Nicolò Torre je dobil 31 lir, davek za koprski seminar je znašal 6 lir in 2 solida,⁵³ pisar pa je dobil 18 lir in 12 solidov. V naslednje leto so prenesli 413 lir.⁵⁴

Analiza prihodkov bratovščine med letoma 1758 in 1768

Bratovščina je v 18. stoletju imela razmeroma visoke prihodke. Zdi se, da finančno poslovanje

posameznih gastaldov ni pestilo pomanjkanje denarja, saj je opaziti, da je bilo v skoraj celotnem obdobju več prihodkov kot stroškov. Praviloma so se viški gibali med 200 in 800, nemalokrat pa so dosegali tudi vrednosti do 1.000 in celo skoraj 3.000 lir. Omenjene vsote so ob koncu opravljanja funkcije gastalda stari gastaldi prepustili novim, ki so jih vpisali na začetku svojega letnega obračuna. Blagajniška knjiga se je zgledovala po utečenemu poslovanju drugih koprskih bratovščin, in sicer na levi strani knjige so vpisani vsakoletni prihodki, na desni pa stroški bratovščine. Pod poročilom o letnem poslovanju so se podpisali revizorji.⁵⁵

Za vpogled v bratovščinsko poslovanje je bilo vzeto desetletje sredi 18. stoletja, ko v Istri ni bilo večjih gospodarskih in političnih pretresov. Bratovščinski letni prihodki so se gibali med najmanj 830 lirami in največ 1.530 lirami, s prenosom neuporabljenega denarja iz preteklega poslovanja (od slabih 400 pa celo do skoraj 3.000 lir) pa so prikazani skupni prihodki blagajne dosegali od 1.540 do približno 3.800 lir. V zadnjih štirih letih obravnavanega obdobja so poslovali s pozitivno ničlo.

Leto	Prenos iz prejšnjega leta		Čisti letni prihodek		Skupni prihodki	Skupni stroški
	lire	odstotek	lire	odstotek		
1758	2.933,6	76,22	915,2	23,78	3.848,8	3.848,8
1759	392,9	25,57	1.144,1	74,47	1.536,4	1.536,4
1760	687,8	35,06	1.274,4	64,95	1.962,0	1.962,0
1761	684,6	32,90	1.396,5	67,10	2.081,1	2.081,1
1762	1.009,7	39,76	1.529,5	60,23	2.539,4	2.539,4
1763	832,6	44,04	1.057,8	55,96	1.890,4	1.890,4
1764	1.312,2	42,55	1.771,6	57,45	3.083,8	3.061,5
1765			829,5	100,00	829,5	829,5
1766			1.007,2	100,00	1.007,2	1.007,2
1767			1.115,2	100,00	1.115,2	1.115,4
1768			936,2	100,00	936,2	935,2

Prihodki koprške bratovščine sv. Nikolaja v obdobju med letoma 1758 in 1768 (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 64v–82v).

⁵⁰ Prihodki od skrinjice v Benetkah so bili vsako leto visoki; gibali so se približno 100, lahko pa so bili tudi višji (tudi več kot 170 lir, tudi do približno 230 lir).

⁵¹ Libra (*libbra*) je utežna mera; 1 velika libra = 477 g, 1 mala = 301 g.

⁵² Bratovščinski kaplan je nato leta 1717 postal Giuseppe Antonio Maier, leta 1719 pa Iseppo Micor. Med letoma 1720 in 1725 je službo kaplana opravljal Andrea Maniago, med letoma 1726 in 1727 pa je bil kot kaplan omenjen *padre di S. Anna*. Od leta 1728 do 1733 in nato od 1741. do 1748. je bil kaplan Francesco Marchesini, Nazario de Zorzi pa med letoma 1734 in 1740. Leta 1749 je kaplan postal

Francesco Norbedo, od leta 1755 dalje pa je bil kaplan Romano Romano.

⁵³ V naslednjih letih so plačevali po 6 lir 4 solide.

⁵⁴ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 10–11.

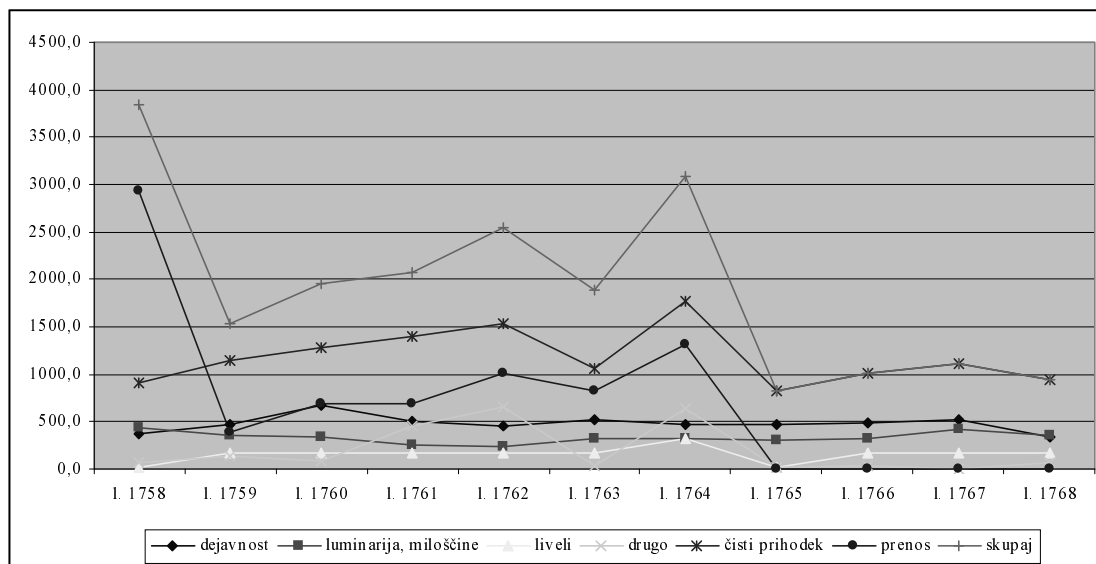
⁵⁵ Beneška republika je zaradi razmeroma velikega deleža kapitala, ki se je stekal v bratovščinske roke, hotela imeti nadzor nad bratovščinskim finančnim poslovanjem. O delovanju bratovščin so v senatu poročali tako vsakokratni podestati kot providurji, enkrat na leto pa so pregled finančnih knjig opravili revizorji. Zaznamek o reviziji (z vsemi ugotovitvami) so morali ti vpisati tudi v pregledano knjigo (Paruta: In materia de fontici, comunità, scuole, libro III, str. 123–128).

Stalni viri prihodkov so bili: *luminarije* in preostale miloščine (te so na letni ravni znašale od 17 do 48 odstotkov), prihodki od dejavnosti (npr. prevozov, najemov šķvera;⁵⁶ ti so se gibali od 27 do 57 odstotkov) in petih livelov, ki so v povprečju predstavljali približno 15 odstotkov čistega prihodka. Občasno pa so precejšnje vsote denarja dobili od prodaje starega voska (ti so v tabeli prikazani

med drugimi prihodki. Leta 1761 so ga v Benetkah prodali 202 libri in zanje iztržili 424 lir,⁵⁷ naslednje leto pa so 215 liber voska prodali za 473 lir.⁵⁸ Leta 1764 sta med druge stroške všteti dve posojili, in sicer Giorgio Gorzolini, Zanin de Grassi in Giovanni Battista Bratti so posodili vsak po 100 lir za nakup novih feralov,⁵⁹ Michiel Tutto 117 lir 13 solidov, Niccolò de Rin pa 217 lir in 14 solidov.⁶⁰

Leto	Dejavnost		Luminarija, miloščine		Liveli		Drugo		Čisti prihodek
	lire	odstotek	lire	odstotek	lire	odstotek	lire	odstotek	
1758	374,9	40,96	440,1	48,09	25,2	2,75	75,0	8,19	915,2
1759	474,8	41,50	357,3	31,23	175,0	15,30	137,0	11,97	1.144,1
1760	671,6	52,70	343,8	26,98	175,2	13,75	83,8	6,58	1.274,4
1761	511,9	36,66	248,1	17,77	175,2	12,55	461,3	33,03	1.396,5
1762	462,0	30,21	241,7	15,80	175,2	11,45	650,6	42,54	1.529,5
1763	523,4	49,48	319,6	30,21	175,2	16,56	39,6	3,74	1.057,8
1764	480,0	27,09	317,9	17,94	325,2	18,36	648,5	36,61	1.771,6
1765	478,8	57,72	303,5	36,59	25,2	3,04	22	2,65	829,5
1766	488,3	48,48	315,7	31,34	175,2	17,39	28	2,78	1.007,2
1767	519,1	46,55	414	37,12	175,2	15,71	6,9	0,62	1.115,2
1768	340,1	36,33	353,5	37,76	175,2	18,71	67,4	7,20	936,2

Vrste prihodkov koprške bratovščine sv. Nikolaja v obdobju med letoma 1758 in 1768 (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 64v–82v).

Vrste prihodkov koprške bratovščine sv. Nikolaja v obdobju med letoma 1758 in 1768 (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 64v–82v).

⁵⁶ Manjša ladjedelnica oz. kraj, kjer gradijo, popravljajo in vzdržujejo ladje.

⁵⁷ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 71v.

⁵⁸ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 72v.

⁵⁹ Večji zaprti svečniki (navadno šest strani, lepo izrezljani in

pozlačeni), ki so jih člani bratovščin nosili v procesijah.

⁶⁰ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 76v.

Leto	Luminarije		Miloščine v cerkvah, vosek		Čisti prihodek
	lire	odstotek	lire	odstotek	
1758	327,0	35,73	113,1	12,36	915,2
1759	202,8	17,73	154,5	13,50	1.144,1
1760	231,4	18,16	112,4	8,82	1.274,4
1761	198,0	14,18	50,1	3,59	1.396,5
1762	177,5	11,61	64,2	4,20	1.529,5
1763	190,8	18,04	128,8	12,18	1.057,8
1764	203,1	11,46	114,8	6,48	1.771,6
1765	197,7	23,83	105,8	12,75	829,5
1766	207,7	20,62	108,0	10,72	1.007,2
1767	274,7	24,63	139,3	12,49	1.115,2
1768	219,4	23,44	134,1	14,32	936,2

Višine prihodkov luminarij in miloščin koprške bratovščine sv. Nikolaja v obdobju med letoma 1758 in 1768 (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 64v–82v).

Leto	Zakup prevoza pisem		Plačilo lastnikov ladij		Najemi škvera, privezov in izposoja vojakom		Čisti prihodek
	lire	odstotek	lire	odstotek	lire	odstotek	
1758	110,0	12,02	242,9	26,54	22,0	2,40	915,2
1759	110,0	9,61	282,8	24,72	82,0	7,17	1.144,1
1760	110,0	8,63	555,6	43,60	6,0	0,47	1.274,4
1761	110,0	7,88	307,9	22,05	94,0	6,73	1.396,5
1762	110,0	7,19	165,0	10,79	88,0	5,75	1.529,5
1763	110,0	10,40	243,4	23,01	88,0	8,32	1.057,8
1764	110,0	6,21	184,0	10,39	88,0	4,97	1.771,6
1765	110,0	13,26	180,5	21,76	88,0	10,61	829,5
1766	110,0	10,92	194,3	19,29	88,0	8,74	1.007,2
1767	110,0	9,86	230,4	20,66	88,0	7,89	1.115,2
1768	110,0	11,75	128,1	13,68	18,0	1,92	936,2

Višine prihodkov od zakupov prevoza pošte, lastnikov ladij ter najemov škvera in privezov koprške bratovščine sv. Nikolaja v obdobju med letoma 1758 in 1768 (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 64v–82v).

Luminarije so predstavljale najvišji delež vseh miloščin, ki jih je bratovščina na leto prejela. V omenjenem obdobju so se gibale od najmanj 11 pa do 36 odstotkov, v povprečju pa je bratovščina od njih dobila približno petino vseh prihodkov. Precej denarja se je nabralo tudi od miloščin v bratovščinski cerkvi sv. Nikolaja (čez leto od 10 do 15 lir), po mestu (približno 20 lir) in od miloščine iz skrinjice za namen duš v vicah (približno 15 lir), Antonio Visich iz Benetk pa se je obvezal, da bo plačeval po 24 liber voska na leto.

Največji delež prihodkov so predstavljali dohodki od dejavnosti. Člani bratovščine so skrbeli za dostavo pošte med Koprom in Benetkami. Lodovico Boldarini, ki jo je imel v zakupu, je bratovščini plačeval po 110 lir na leto, to pa je predstavljalo približno 10 odstotkov njenega letnega prihodka. Lastniki bark (v tem obdobju od 12 do 15), ki so pošto prevažali med obema mestoma in so za

vsako pismo dobili solid, so bratovščini plačevali v povprečju od 180 do 250 lir na leto, leta 1760 pa je poleg njih omenjenih še 6 lastnikov ladij, ki so pošto prevažali med Istro, Furlanijo in Dalmacijo in bratovščini plačali 47 lir.⁶¹ Dohodke so dobivali tudi od oddaje škvera⁶² v najem (letno po 70 lir),⁶³ oddaje privezov⁶⁴ (po 12 lir) in izposoje opreme vojakom (letno po 6 lir).

O dostavljanju pošte so razpravljali tudi v koprskem velikem svetu. Že leta 1690 so sprejeli sklep, nato pa so ga 29. 9. 1697 potrdili, naj za točno dostavo pošte (pisem in potrdil o prejemu

⁶¹ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 68v.

⁶² Škver je imel v zakupu kalafatar Rinaldo d'Este, nato pa Iseppo Camuso.

⁶³ Najemnine pa so bile lahko tudi višje. Leta 1772 so od najemnika Rinalda d'Este dobili 100 lir, nato pa je bratovščini do leta 1799 vsako leto plačeval po 110 lir (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 88v–136v).

⁶⁴ V Benetkah so imeli priveze na *Riva degli Schiavoni*.

pošte – *lettere e tramesse*) iz Kopra v Benetke in nazaj Niccolò Modena (tudi Modena), *portalettere* (dostavlјavec, poštar) v Kopru, Antonio Vecchiarelli pa v Benetkah odpreta pisarno (*botteghino*), kjer bosta sprejemala vso pošto in jo potem občasno pošilјala iz enega kraja v drugega. Tako naj bi pošto občasno pošilјala s prvo ladjo v posebnem zaklenjenem zaboјcku ali pa kovčku.⁶⁵ Za dostavo pisma v Benetke je bilo treba plačati dva solida. Za pavšalno izplačilo nadomestila za zakup pošte so naredili natančen obračun vseh odposlanih pisem za deset let, na osnovi tega pa je bila dostavlјavcema določena višina letnih prispevkov.

28. 9. 1698⁶⁶ je bil namesto umrlega Antonia Vecchiarellija za opravljanje službe v Benetkah izbran Pietro Trabucco, leta 1713 Andrea Gariboldi, po njegovi smrti pa njegov sin Giovanni Domenico Gariboldi, ki je omenjeno delo opravlјal 40 let. Ker zaradi bolezni in starosti (imel je 70 let) dela ni mogel več opravlјati, je leta 1770 prosil koprski veliki svet, da bi ga nadomestil njegov *nipote* Filippo Gariboldi, ki mu je že pomagal do tedaj.⁶⁷ Verjetno pa Koprčani z izbranim zakupnikom pošte niso bili zadovoljni.⁶⁸ Na generalnem kapitulju bratovščine sv. Nikolaja so 17. 1. 1774 za generalnega prokuratorja izvolili pron. Rocca Stradija. Pooblastili so ga za sklepanje pogodb v Benetkah, navzočnost na sodbah in za zagotovitev zakonov ter zastopanje bratovščine v vseh sporih.⁶⁹

Zaradi neizpolnjevanja dolžnosti beneškega poštarja so Koprčani v velikem svetu 10. 4. 1774 dali 20-dnevni razpis za mesto poštarja v Benetkah, ki bi zagotavlјal prenos pošte in bratovščini dajal miloščino. 18. 4. 1774 se je v uradu sindikov oglašil Giovanni Battista Calappo, sin pok. Giuseppa iz Benetk, ki se je prijavil na razpis. Oblјubil je, da bo za vsako pismo, ki ga bodo lastniki ladij pripelјali iz Kopra, bratovščini plačal solid. Njegova poroka sta

bila Koprčana Rocco Stradi in Pietro Madonizza, Coradus Locatelli pa se je v imenu Filippa Gariboldija isti dan pritožil na razpis prostega mesta poštarja, ker je imel veljavno pogodbo, ki jo je potrdil veliki svet. Spor med mestom in Gariboldijem se je vlekel do konca novembra 1774. Sodbo so nato s poravnavo razglasili 29. 11. 1774 v Benetkah. Gariboldi se je službi odpovedal, bratovščina pa vsem zahtevkom, ki jih je do tega dne imela do njega. Sodbo sta podpisala Gariboldi, v imenu bratovščine Rocco Stradi ter priči Coraddo Locatelli in Niccolò Pellegrini.⁷⁰

Redni in izredni stroški bratovščine

Bratovščina je izdatke prilagajala svojim finančnim zmožnostim. Presežke prihodkov je praviloma prenašala v prihodnje leto. Denar je hranila v lastni blagajni (ko se ga je nabralo več, so kupili cerkveno opremo), občasno pa ga je (po navodilih revizorja) vlagala tudi v komunsko zastavlјalnico (*Monte di Pietà*) oz. posojala v *livello francabile*.⁷¹ Od obojega so dobivali po 5- do 6-odstotne obresti.

Med letoma 1758 in 1768⁷² se je višina porabljenega denarja za vsakoletne dejanske stroške za delovanje bratovščine v povprečju gibala od 830 do 1.700 lir, izjemoma pa je leta 1674 dosegla 3.060 lir. Leta 1758 so Alessandru Cecconiju – njegov porok je bil Giacomo Genzo – izplačali 3.000 lir, za dokument o livelu pa dodatni 2 liri in 8 solidov, torej 78 odstotkov vsega denarja, kar ga je bratovščina imela omenjeno leto, dodatnih 10 odstotkov denarja pa so prenesli na drugo leto. V triletnem obdobju med letoma 1761 in 1764 so presežek denarja vložili v zastavlјalnico, in sicer prvo leto skoraj polovico vseh prihodkov, prihodnje skoraj tretjino in leta 1763 več kot dve tretjini oz. 1.312 lir, 3 solidov in 6 denaričev.⁷³

⁶⁵ ... *in una cesetta, o valise sotto chiave numerate, et accompagnate con loro nota destinata nella quale venghi espresso non solo il numero, ma anco li tramesse, che veniranno accompagnati dalle stesse lettere in barca di chi fossero stati riposti affine possino recapitar sicuri a chi saranno diretti, e le lettere medesime con tutta la diligenza, e fedeltà* ... (SI PAK KP 6, a. e. 1439a, str. 1).

⁶⁶ Dokument je potrdil podestat Marco Michiel Salamon.

⁶⁷ Na zasedanju sveta 17. 8. 1770, na katerem je bilo 138 članov, so sklep potrdili s 135 glasovi za, leta 1773 pa so o izbiri obvestili tudi odvjetnike.

⁶⁸ Člani bratovščine, sicer lastniki ladij, so vozili pošto iz Kopra v Benetke in nazaj za solid za pismo, zakupnik pošte v Benetkah, pokojni Domenico Gariboldi, pa bratovščini ni dal nobenega nadomestila, razen srebrnega relikvarija za oltar sv. Nikolaja in zdi se, da bratovščina plačila ni prejemala niti od njegovega naslednika.

⁶⁹ Verjetno je bil izbran zaradi izterjave dohodkov od beneškega poštarja.

⁷⁰ SI PAK KP 6, a. e. 1439a.

⁷¹ Tudi *livello affrancabile* je oblika pogodbe (livelya), s katero je lastnik zastavil zemljišče za določeno vsoto denarja. To je sicer ostalo v njegovi lasti oz. uporabi, a je odplačeval letne obresti, in sicer 5- do 7-odstotne (navadno 6). Če je lastnik vrnil celoten dolg, je tudi pravno pridobil (nazaj) vse pravice do zemljišča, če pa ga ni mogel poravnati, pa je postal lastnik posojilodajalec.

⁷² Za to obdobje je bila narejena podrobnejša analiza.

⁷³ Casimiro Solveni, glavni revizor za bratovščino, je 27. 1. 1762 pregledal bratovščinsko poslovanje in v *Monte di Pietà* vložil 1.009 lir, 14 solidov in 6 denaričev (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 72r). Za vsako leto pregleda bratovščinskega poslovanja je dobil po liro in 4 solide. V naslednjem letu so v *Monte* vložili 832 lir, 11 solidov in 6 denaričev (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 73r), 16. 4. leta 1763 pa 1.312 lir 3 solide in 6 denaričev (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 75r).

Leto	Čisti stroški		Vložek v <i>Monte</i> oz. nivel		Prenos na naslednje leto		Skupni stroški	Skupni prihodki
	lire	odstotek	lire	odstotek	lire	odstotek		
1758	453,9	11,79	3.002,4	78,01	392,5	10,20	3.848,8	3.848,8
1759	848,7	55,24			687,7	44,76	1.536,4	1.536,4
1760	1.277,4	65,11			684,6	34,89	1.962	1.962,0
1761	1.073,4	51,58	1.009,7	48,52			2.081,1	2.081,1
1762	1.706,0	67,18	833,4	32,82			2.539,4	2.539,4
1763	578,2	30,59	1.312,2	69,41			1.890,4	1.890,4
1764	3.061,5	100,00					3.061,5	3.083,8
1765	829,5	100,00					829,5	829,5
1766	1.007,2	100,00					1.007,2	1.007,2
1767	1.115,4	100,00					1.115,4	1.115,2
1768	935,2	100,00					935,2	936,2

Stroški (v lirah) koprške bratovščine sv. Nikolaja v obdobju med letoma 1758 in 1768 (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 64v–82v).

Nekateri stroški so bili redni in so se pojavljali vsako leto. Tako so po 12 lir in 8 solidov prispevali za pridige, bratovščinskemu kaplanu Romanu Romanu pa so plačevali za maše v cerkvi sv. Nikolaja. Za navadno mašo so plačali po 30 solidov,⁷⁴ za peto mašo na dan bratovščinskega zavetnika in za večernico na vigilijo⁷⁵ pa so vsako leto kanonikom plačali po 4 lire, za okrasitev cerkve ob tej priložnosti pa še dodatnih 18 lir. Za nošenje feralov in drugih bratovščinskih znamenj v procesijah so navadno porabili od 18 do 20 lir. Omenjeni stroški so v povprečju predstavljali približno petino vseh letnih stroškov. Največje stroške so imeli z nakupom voska in nekaj malega olja za razsvetlavo v cerkvi, za večne luči, procesijske sveče in sveče, ki so jih članom dali za *luminarijo*. Delež porabljenega denarja je bil v povprečju več kot 20 odstotkov, dosegel pa je lahko tudi 50 in celo 60 odstotkov. V omenjenem obdobju so največji nakup opravili leta 1764. Kupili so 310 liber voska po 38 solidov za libro (plačali so 763 lir in 4 solide), nato 8 torcij s težo 34,6 libre (82 lir 16 solidov) in 95 sveč (po 6 unč eno oz. skupna teža 49 liber voska), za kar so dali 117 lir 12 solidov oz. skupno kar 893 lir 12 solidov, kar pa niso bili edini stroški za vosek.⁷⁶ Približno desetino denarja so porabili za nakup ži-

ta⁷⁷ (kupovali so ga od 2,5 do 3 starov; npr. leta 1763 so kupili 3 stare žita, zanje pa so porabili 72 lir⁷⁸) in podobice,⁷⁹ ki so jih članom dajali na dan proščenja. Ob primerjavi višine vplačil celotne *luminarije*, ki so jo člani vsako leto prispevali bratovščini, in izdatkov za sveče, kruh in podobice je mogoče opaziti, da so s plačilom *luminarije* člani dejansko pokrili stroške za nakup omenjenih stvari, ki so jih nato dobili ob prazniku sv. Nikolaja. Bratovščina je približno desetino prihodkov porabila tudi za opravljanje nekaterih služb. Tako so mežnarju (*nonzolo*) vsako leto za najem dvorane plačevali po 37 lir in 4 solide, providurju *torvij* po 31 lir,⁸⁰ pisarju Giovanniu Ambrosiu de Belliju za vodenje knjig in preostalega pisanja po 12 lir in 8 solidov, enako vsoto pa so po letu 1764 plačevali tudi bratovščinskemu odvetniku.

⁷⁷ Leta 1718 so za peko kruha kupili tri stare moke, naslednje leto dva, od leta 1726 dalje so kupovali po dva stara in kvarto žita, leta 1732 pa so ga kupili 2 stara in pol. Po letu 1763 so kupovali po 3 stare žita, od 1794 dalje pa po tri in pol stare.

⁷⁸ Leta 1767 so za enako količino žita plačali 105 lir.

⁷⁹ Podobice so večinoma dali izdelati na navadnem papirju, občasno pa so naročali tudi podobice na pergamentu. Leta 1721 so npr. kupili 60 navadnih podobic (12 lir) in 5 na pergamentu (5 lir) (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 17r), enako količino po enaki ceni so naročili tudi leta 1743 (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 49r), leta 1745 pa so naročili 69 podobic (*santi miniat*) in zanje plačali 8 lir in 5 solidov, za 6 podobic *in carta peccora* pa 3 lire (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 47r). Leta 1768 so jih naročili 95 in zanje plačali 20 lir 10 solidov (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 83r).

⁸⁰ Omenjenega stroška pa providurju Antoniu Bernardelliju niso izplačali leta 1767, ker na veliki petek niso opravili procesije (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 82r).

⁷⁴ Leta 1758 so mu za 91 maš plačali 136 lir 10 solidov (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 65r). Naslednje leto je opravil 89 maš, nato 85, leta 1767 87, leta 1768 pa 90 maš.

⁷⁵ Predvečer praznika.

⁷⁶ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 73r.

Leto	Za maše, procesije, pridigarja		Nakup voska, olja		Nakup žita, podobic		Plačilo služb	
	lire	Odstotek	lire	odstotek	lire	odstotek	lire	odstotek
1758	165,9	36,55	133,5	29,41	64,5	14,21	49,6	10,93
1759	188,1	22,16	223,5	26,33	78,9	9,30	92,6	10,91
1760	189,8	14,86	334,7	26,20	89,4	7,00	117,8	9,22
1761	187,0	17,42	651,5	60,69	92,6	8,63	80,6	7,51
1762	177,5	10,40	983,6	57,66	79,0	4,63	49,6	2,91
1763	170,8	29,54	146,5	25,34	72,0	12,45	80,8	13,97
1764	185,8	6,07	211,5	6,91	84,0	2,74	92,8	3,03
1765	181,7	21,90	336,5	40,57	102,0	12,30	84,0	10,13
1766	180,2	17,89	222,8	22,12	107,0	10,62	93,0	9,23
1767	185,1	16,59	449,8	40,33	122,5	10,98	62,0	5,56
1768	192,8	20,62	370,4	39,61	78,0	8,34	92,0	9,84

Vrste rednih stroškov koprсke bratovščine sv. Nikolaja v obdobju med letoma 1758 in 1768 (SI PAK KP 6, a. e. 1439, 64v–82v).

Preostali izdatki so bili vsako leto drugačni. Med nakupi opreme je treba za leto 1764 izpostaviti nakup novega fanoja, dvanajstih feralov, insignije svetnika in palice (*baston per il maciero*), ki jih je izdelal Zuanne Lena iz Pordenoneja. Zanje so mu izplačali 1.440 lir, Colmu Gariboldiju iz Benetk pa za pozlato drugih 995 lir oz. skupno 2.435 lir. Za nakup železa za postavitev (spravilo) feralov v dvorani bratovščine sv. Antona opata so plačali še 16 lir in 10 solidov.⁸¹

Za izdelavo mašnega oblačila z zlatimi okraski, za dve srajci s čipkami, naramnice (telesnike) in

drugo cerkveno opremo (*pianetta di seda color di perla con fodera di seda, e guarnizioni d'oro due camisi fini con merlo alto, due Amiti,⁸² due cingoli, due corporali, e dieci purificatori*) so na osnovi sklepa generalnega kapitlja 3. 12. 1760 porabili 406 lir in 11 solidov, Benečanu Niccolaju Rettiju, sinu pok. Carla, pa so za križ in srebrno kropilo (*asperges*) plačali 132 lir.⁸³ V letu 1767 so popravljali tudi križ in ga dali pozlatiti (*Girolamo Cauedalli, orofice*), za to so porabili 46 lir,⁸⁴ v Benetkah pa so za insignijo sv. Štefana plačali 77 lir in 16 solidov.⁸⁵

Leto	Nakupi opreme		Delo v cerkvi ali škveru		Drugo		Čisti stroški
	lire	Odstotek	lire	odstotek	lire	odstotek	
1758					40,4	8,90	453,9
1759	45,1	5,31	152,9	18,02	81,1	9,56	848,7
1760	537,5	42,08			8,4	0,66	1.277,4
1761			29,7	2,77	30,0	2,79	1.073,4
1762					416,3	24,40	1.706,0
1763	4,0	0,69	39,2	6,78	64,9	11,22	578,2
1764	2.435,0	79,54			52,4	1,71	3.061,5
1765			108,0	13,02	17,3	2,09	829,5
1766	9,7	0,96	158,7	15,76	235,8	23,41	1.007,2
1767	65,2	5,85	34,7	3,11	196,1	17,58	1.115,4
1768			192,3	20,56	9,7	1,04	935,2

Vrste izrednih stroškov (v lirah) koprсke bratovščine sv. Nikolaja med letoma 1758 in 1768 (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 64v–82v).

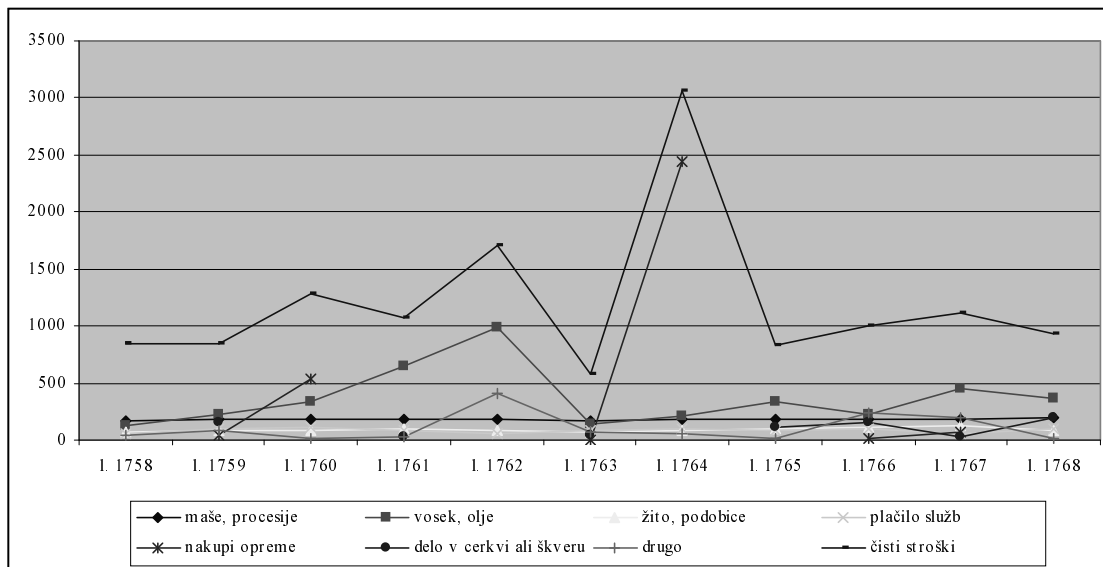
⁸¹ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 76r.

⁸² Verjetno amikt, platnen prtč, s katerim si duhovnik pri maši prekrije vrat in ramena, dva pasova, dva telesnika in deset rutic.

⁸³ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 70r.

⁸⁴ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 81r.

⁸⁵ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 82r.

Gibanje rednih in izrednih stroškov (v lirah) koprške bratovščine sv. Nikolaja med letoma 1758 in 1768 (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 64v–82v).

Bratovščina je imela tudi stroške z vzdrževanjem cerkve in škvera oz. privezov. Leta 1759 so prokuratorju Alessandu Ceconiju izplačali 152 lir in 19 solidov za popravilo slemena cerkvene strehe in ureditev dvorišča za cerkvijo,⁸⁶ leta 1766 pa Cristoforu Gauinelu 150 lir za popravilo pomola v škveru.⁸⁷ Precej stroškov za škver so imeli tudi leta 1768, in sicer so za 74 lir kupili tehtnico, 7 lir in 16 solidov so porabili za odvoz nepotrebnega materiala v skladišče, za popravilo cerkve pa so to leto mojstru Zucci izplačali 72 lir.⁸⁸

Med drugimi (v tabeli prikazanimi) stroški leta 1762 je bilo izplačilo Donatu Giurinu 400 lir za sodne stroške v Benetkah,⁸⁹ leta 1766 so pron. Bortolu de Rossiju izplačali 229 lir 14 solidov kot izplačilo pologa (dolga) za kupljene ferale (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 80r), naslednje leto pa za enak namen Michaelu Tottoju 117 lir in 14 solidov (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 82r).

Nakup opreme

Naldini je leta 1700 poročal, da bratovščina vzorno skrbi za cerkev sv. Nikolaja,⁹⁰ to pa je na osnovi stroškov, zabeleženih v blagajniški knjigi, mogoče potrditi tudi za kasnejše obdobje. Kupovali so novo cerkveno opremo, staro pa popravljali

in vzdrževali. Tako so leta 1720 za oltar kupili 4 vaze (liro in 10 solidov) in 4 palme⁹¹ (6 lir 5 solidov),⁹² naslednje leto pa so za popravilo medeninastega svečnika plačali 20 lir.⁹³ Leta 1726 so za cerkev kupili 6 novih posrebranih svečnikov in zanje plačali 36 lir, za popravilo medeninastega svečnika, ki jim je padel na tla, pa so plačali 18 lir.⁹⁴ Dva medeninasta svečnika so kupili tudi leta 1778 in zanju plačali 30 lir,⁹⁵ naslednje leto pa so 31 lir in 17 solidov dali za nov oltarni prt.⁹⁶ Leta 1724 so za popravilo keliha plačali 14 lir,⁹⁷ leta 1738 pa so kupili tudi novo medeninasto svetilko. Stala je 48 lir in 10 solidov, omenjene stroške pa so si za 17 lir znižali s prodajo stare svetilke.⁹⁸

Leta 1714 so za popravilo cerkve porabili 167 lir in 18 solidov, za rabljeno preprogo pa so dali 124 lir.⁹⁹ Povečali in obnovili so tudi glavni oltar v cerkvi. Slikarju Antoniu da Ponteju ter mizarju Antoniu Miniusu so za delo leta 1716 plačali 77 lir in 15 solidov.¹⁰⁰ Ponovno so se prenove oltarja lotili tudi leta 1741. Za izdelavo marmornih stopnic so

⁹¹ Te so večkrat kupovali, npr. leta 1772 so kupili 4 in zanje plačali 24 lir (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 88r).

⁹² SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 15r.

⁹³ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 17r.

⁹⁴ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 22r.

⁹⁵ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 96r.

⁹⁶ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 100r.

⁹⁷ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 15r.

⁹⁸ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 44.

⁹⁹ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 9r.

¹⁰⁰ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 11r.

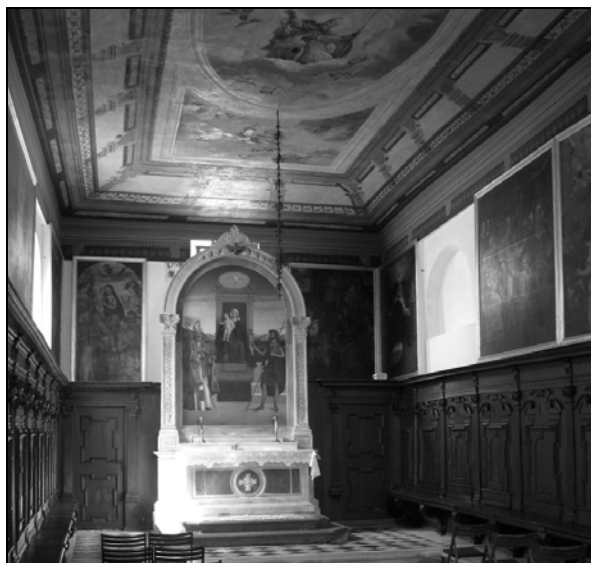
⁸⁶ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 68r.

⁸⁷ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 79r.

⁸⁸ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 83r.

⁸⁹ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 68r.

⁹⁰ Naldini: *Cerkveni krajepis*, str. 120.

Bogato okrašena notranjost cerkve sv. Nikolaja dokazuje, da so člani skrbeli za urejenost cerkve in imeli čut za umetnost (foto: Vogrin, 2008).

mojstru Alessiu Cuzziju plačali 250 lir, 11 lir so plačali zidarju Marcu Valentinisu za material in izdelavo temeljev za stopnice, za šest dni dela pa 15 lir, za preostale stroške (pesek in apno 2 liri in 10 solidov, 7 dni dela težaka 5 lir in 8 solidov, vino 2 liri in 8 solidov, odvoz materiala) pa še 12 lir in 10 solidov.¹⁰¹ Za bel kamen (*pietre bianche*) za stopnice pred oltarjem so nato leta 1743 porabili 25 lir.¹⁰²

3. 8. 1727 so dali beneškemu rezbarju z območja Santa Marina izdelati kipec sv. Nikolaja, za to so plačali 18 lir, za pozlato in poslikavo kipca pa slikarju Antoniu da Ponteju 7 lir in 10 solidov. Kipec so postavili na novo bratovščinsko klop v stolni cerkvi. Zanj so mizarju Antoniu Miniusu plačali 34 lir in 2 solida, za poslikavo pa da Ponteju 15 lir. Bratovščinska klop je imela tudi ključavnico s ključem, zanj so kovaču Jacobu Acerbonu plačali 2 liri in 10 solidov.¹⁰³ Nove klopi pa so v bratovščinski cerkvi delali leta 1736. Za nakup desk (*le tauole di Nogara*) v Benetkah, za delo obrtnikov, nakup žeblicev, lepila in preostalih potrebščin za izdelavo naslonjal v cerkvi sv. Nikolaja so porabili 2.656 lir, 12 solidov in 8 denaričev. Omenjena naslonjala je delal mojster Niccolò Romano in zanje prejel 1.160 lir, namestil pa je tudi slike.¹⁰⁴ 1786 so za pokritje klopi kupili novo preprogo in za do-

bavo plačali 53 lir in 11 solidov,¹⁰⁵ za popravilo klopi v bratovščinski cerkvi pa so leta 1779 porabili 18 lir.¹⁰⁶

Člani bratovščine so tudi v 18. stoletju kupovali nova slikarska dela za okrasitev cerkve. Benečana Pasqualin Galli in Antonio da Marin, ki sta bratovščini leta 1731 plačala po 2 liri in

11 solidov miloščine, sta dala še 186 lir miloščine za novo sliko v cerkvi, bratje pa so zbrali dodatnih 52 lir.¹⁰⁷ Zanj so slikarju Natalu Bertulinu plačali 217 lir, za platno pa dodatnih 21 lir.¹⁰⁸

Leta 1734 so dali izdelati novo bratovščinsko bandero¹⁰⁹ (*penello con franze e fiocchi*), ki so jo uporabljali ob smrti bratov, kupili pa so tudi 6 skrinjic iz orehovega lesa s ključavnicami in ključi za 12 lir in jih dali lastnikom ladij za pobiranje miloščine.¹¹⁰ Leta 1805 so za obnovo bandere kupili platno za 9 lir, pobarvali so bratovščinsko klop v stolni cerkvi (30 lir), Zuanneju de Grassiju pa so leta 1806 za barvanje bandere (*penello di s. Niccolò*) izplačali 56 lir in 12 solidov.¹¹¹ Januarja 1804 so za novo mašno knjigo (*mesale*) dali 18 lir, za kadilo pa 3 lire.¹¹²

Bratovščina pa je leta 1772, 1773 in ponovno leta 1779 prispevala po 60 lir tudi za nove orgle v stolni cerkvi.¹¹³ 21. 2. 1786 so 467 lir in 3 solide dali Giovanniju Tottoju, enemu od obeh pooblaščenih za popravilo cerkve,¹¹⁴ leta 1788 180 lir,¹¹⁵ 7. 8. 1789 pa še 36 lir in 6 solidov.¹¹⁶ Kovaču in mizarju so leta 1788 plačali 46 lir za popravilo cerkvenih vrat, Francescu da Ponteju pa 11 lir za barvanje. Niccolaju Rizziju so za zidarska dela izplačali 14 lir in 2 solida, za odstranitev materiala pa 8 lir.¹¹⁷ Tottoju, ki je verjetno plačal popravilo cerkve (kreditiral bratovščino), so leta 1796 izplačali še 250 lir in 18 solidov,¹¹⁸ 1797 pa 248 lir in 4 solide.¹¹⁹

Bratovščina je del denarja namenila tudi za vzdrževanje objektov za osnovno pomorsko dejavnost. Skrbela je ne le za priveze v domačem pristanišču, ampak tudi za priveze v Benetkah, s kate-

¹⁰⁵ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 25.

¹⁰⁶ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 100r.

¹⁰⁷ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 29v.

¹⁰⁸ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 30r.

¹⁰⁹ Zanj so plačali 44 lir.

¹¹⁰ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 35r.

¹¹¹ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 144v.

¹¹² SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 41r.

¹¹³ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 100r.

¹¹⁴ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 115r.

¹¹⁵ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 116r.

¹¹⁶ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 119r.

¹¹⁷ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 116r.

¹¹⁸ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 132r.

¹¹⁹ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 132–133.

¹⁰¹ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 47r.

¹⁰² SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 49r.

¹⁰³ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 23r.

¹⁰⁴ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 41r.

Bratovščinske klopi in detajl nastonjal v koprski cerkvi sv. Nikolaja (foto: Bonin, 2009).

rimi so imeli člani bratovščine glavne stike. Priveze so imeli na *Rivi degli Schiavoni*¹²⁰ in v bratovščinski knjigi je mogoče spremljati stroške, ki so jih imeli za postavitev (novih) kolov za priveze ladij. Leta 1712 so za dva večja priveza in popravilo drugih porabili 27 lir in 10 solidov,¹²¹ v Benetkah pa so plačevali tudi prispevek Uradu za vode (*Capitaneo delle acque*) v višini 12 lir in 8 solidov.¹²² Šest novih hrastovih kolov so za priveze na beneški rivi postavili tudi leta 1731 in zanje porabili 12 lir oz. po 2 liri za enega.¹²³ Bratovščina je imela tudi lastni škver, tudi tega pa so vzdrževali z bratovščinskim denarjem. Leta 1720 so za popravilo škvera pripeljali 5 bark kamenja in škričlj, za oboje pa so plačali 26 lir in 5 solidov,¹²⁴ za delo so porabili 22 lir, za vso opremo za spust ladje v morje in prenos pa dodatnih 134 lir in 14 solidov. Kotlarju (*calderaro*) Zuanneju Combiju so za baker za popravilo dveh kotlov za kuhanje smole (*pero per pece*) plačali 114 lir,¹²⁵ leta 1730 pa ponovno 69 lir. Lastniki ladij

so za najem škvera,¹²⁶ orodja in kotla za kuhanje smole plačevali bratovščini prispevke.

Zdi se, da bratovščina ni imela lastne dvorane, saj je *nobilu*, dr. Inocentu del Bellu, vsako leto plačevala za najem dvorane (in hiše za *comandadorja*) po 37 lir in 4 solide.¹²⁷ Po njegovi smrti (verjetno 1737) so najemnino do leta 1742 plačevali vdovi Anzoli,¹²⁸ od leta 1743 pa grofu Francescu Verziju.¹²⁹ V isti hiši je navadno brez dodatnih stroškov imel stanovanje tudi bratovščinski *comandador*. Leta 1760 ga je Francesco Verzi »izgnal« iz hiše, zato so morali od tega leta dalje po 37 lir in 4 solide plačevati tudi za njegovo delo v cerkvi in dvorani.¹³⁰ Od leta 1774 so najemnino za hišo *nonzola* plačevali Girolamu Almerigottiju.¹³¹

Bratovščina je slovesno obhajala praznik bratovščinskega zaščitnika in se udeleževala običajnih procesij (npr. za veliki teden in telovo¹³²). S tem v

¹²⁰ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 13v.

¹²¹ Priveze so popravljali in vzdrževali vsako leto.

¹²² SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 6r.

¹²³ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 29r.

¹²⁴ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 15r.

¹²⁵ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 15r.

¹²⁶ Leta 1731 so tako plačali 95 lir (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 28v).

¹²⁷ SI PAK KP 6, a. e. 1439, 27, str. 23r.

¹²⁸ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 42r.

¹²⁹ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 48r.

¹³⁰ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 69r.

¹³¹ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 90r.

¹³² Praznik Sv. rešnjega telesa in krvi (telovo) je premični praznik. Določen je glede na praznik velike noči (nedelja

zvezi so imeli stroške tako z nošenjem feralov in drugih bratovščinskih znamenj kot s pobiranjem starega voska in izdelavo posebnih posod za pobiranje in zabojev za spravilo, imeli pa so tudi stroške s prevozom starega voska v Benetke. Tam so ga prodali. Nekateri zadolžitve so kot obvezo in miloščino bratovščini sprejeli posamezni bratovščinski člani. Tako je lastnik ladje Zuanne del Moro, ki se je obvezal, da bo v procesijah nosil križ, na leto plačeval po 12 lir in 8 solidov.¹³³ Bratovščina je občasno pripravila tudi izredne procesije. Leta 1730 so opravili procesijo za lepo vreme in za štiri *torcije* porabili 6 lir in 1 solid. Podobne procesije so imeli tudi kasneje (npr. za zdravje živine). Ob prazniku sv. Nikolaja so slovesno okrasili cerkev (leta 1730 so zanjo porabili 16 lir), na vigilijo so se udeležili večernice, na praznik pa slovesne maše (kanonikom so dali za peto mašo in večernico 4 lire), za zvonjenje na vigilijo in praznik pa so porabili še dodatno liro in 4 solide.¹³⁴

Bratovščina je dajala tudi miloščino spreobrnjenim v krščansko vero. Leta 1737 so tako dvema judoma, ki sta postala kristjana, namenili 2 liri in 10 solidov,¹³⁵ leta 1740 pa so liro dali še enemu judu,¹³⁶ drugima dvema pa po 3 lire.¹³⁷ Miloščine so plačevali tudi kasneje. Liro miloščine so tako leta 1758 dali judovski družini,¹³⁸ leta 1759 so po naročilu podestata dvakrat dali miloščino dvema heretikoma (v skupni višini 2 liri in 10 solidov¹³⁹), leta 1761 pa so prav tako dali eno liro kalvinistu, ki je prestopil v krščanstvo.¹⁴⁰

Beneške oblasti so vseskozi nadzirale poslovanje bratovščine (tako kot tudi poslovanje preostalih).¹⁴¹ 16. 12. 1772 je pregled poslovanja

opravil tudi revizor Casimiro Solveni in podestatu Zuanneju Casselliju poročal, da je bratovščinska blagajna sicer vzorno vodena, da pa imajo primanjkljaj zaradi nakupa vrvi, ki je bila potrebna v škveru,¹⁴² 14. 11. 1775 in 25. 3. 1776 pa je poslovanje pregledal njegov sin Antonio Solveni.¹⁴³ Revizijo poslovanja je nato opravljal vsako leto in o njej pošiljal poročila podestatu. Poleg dobrega poslovanja so bili ugotovljeni tudi presežki prihodkov nad stroški. Nakazovali so jih gastaldom. Bratovščina je leta 1789 imela 889 lir in 9 solidov prihodkov ter 1.154 lir in 13 solidov stroškov. Primanjkljaj 265 lir in 4 solide je ob koncu leta pokrili gastald, v naslednjem letu pa je bila enaka vsota všteta med bratovščinske stroške. Naslednje leto je primanjkljaj znašal 295 lir in 4 solide, ob koncu svojega mandata pa je imel 352 lir in 6 solidov primanjkljaja, kar je 15. 8. 1793 v poročilu podestatu vpisal tudi bratovščinski revizor Antonio Solveni.¹⁴⁴ Naslednji gastaldi niso imeli primanjkljajev.

Po poročilu Antonia Solvenija, ki ga je pripravil na zahtevo avstrijskih oblasti,¹⁴⁵ je bratovščina sv. Nikolaja imela leta 1797 po koncu beneške oblasti 30 lir, 17 solidov in 6 denaričev presežka, in sicer 973 lir, 12 solidov in 6 denaričev prihodkov in 942 lir 15 solidov stroškov. Po njegovem poročilu so približno 55 odstotkov vseh prihodkov (izračunal jih je na osnovi zadnjega petletnega obdobja) predstavljali letne najemnine, zakup prevoza pošte in iztržek od podaje starega voska. Približno 24 odstotkov prihodka so imeli od *luminarij* in drugih miloščin, malo več kot petino pa od liveov (verjetno zakupov posesti oz. prihodkov od izposojenega denarja).¹⁴⁶

po prvi pomladanski polni luni) oziroma binkošti (petdeset dni oz. 7 tednov po veliki noči) in ga kristjani praznujejo na četrtek v drugem tednu po binkošti (torej 10 dni po binkoštni nedelji). Telovo, ki je spomin na dogodek, ko je Kristus pri zadnji večerji v četrtek pred smrtjo na križu dal učencem jesti kruh kot svoje telo in piti vino kot svojo kri ter tako ustanovil mašno daritev, je bil uveden leta 1246 v Liegu. Papež Urban IV. ga je leta 1264 zapovedal tudi v Rimu, njegov naslednik Klement V. pa ga je leta 1311 potrdil. Pobožnost so verniki kazali s procesijami.

¹³³ Leta 1730 in 1731 je to dolžnost plačal pron. Pietro Romano, admiral, od leta 1732 do leta 1747 pa jo je plačeval omenjeni Moro.

¹³⁴ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 27r.

¹³⁵ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 41r.

¹³⁶ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 81.

¹³⁷ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 45r.

¹³⁸ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 65r.

¹³⁹ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 67r.

¹⁴⁰ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 71r.

¹⁴¹ V letu 1724 sta npr. bratovščinsko knjigo izdatkov in prejemkov pregledala revizorja Mattio de Pangher in Giovanni Battista Benzon (SI PAK KP 6, a. e. 1439, str.

20r), poleg njiju pa so revizijo opravljali tudi drugi revizorji.

¹⁴² SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 173.

¹⁴³ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 90r, 92r.

¹⁴⁴ SI PAK KP 6, a. e. 1439, str. 124r.

¹⁴⁵ Ob koncu Beneške republike je nova (cesarska) oblast dala popisati tudi bratovščinsko premoženje. Na zahtevo politično-ekonomskega sodišča druge stopnje (*Tribunale di Seconda Istanza Politico, ed Economico*) v Trstu ga je 28. septembra 1797 popisal revizor Antonio Solveni, ki je nadzor nad bratovščinskim premoženjem opravljal že pod prejšnjo oblastjo. Solveni je moral za tržaško sodišče in novo oblast pregledati vse prihodke in odhodke, posebno pozornost pa je moral nameniti strukturi vodenja (administraciji) in predlagati izboljšave, da bi dobrodelnice ustanove bolje delovale.

¹⁴⁶ AST, Governo del litorale, b. 3, N° 580.

Vrsta prihodka	Prihodki	Odstotek
Letne najemnine, pošta, vosek	536:18:6	55,15
Miloščine	234:10:0	24,09
Prihodki od livelov	202:04:0	20,78
Skupaj	973:12:6	100,00

Prihodki (v lirah, solidih in denaričih) koprške bratovščine sv. Nikolaja leta 1797 (AST, Governo del litorale, b. 3, N° 580).

V tem obdobju je 88 odstotkov vsega denarja porabila za nakup voska in olja, opravljanje maš za pokojnimi brati, na dan bratovščinskega zavetnika in preostale zapovedane praznike, približno 11 odstotkov pa naj bi bilo drugih izrednih stroškov, ki so se od leta do leta spreminjali.

Vrsta stroška	Strošek	Odstotek
Razni stroški	107:18	11,44
Vosek, olje, maše, popravila	834:17	88,54
Skupaj	942:15	100,00

Stroški (v lirah in solidih) koprške bratovščine sv. Nikolaja leta 1797 (AST, Governo del litorale, b. 3, N° 580).

Bratovščina je tudi po prehodu Istre pod avstrijsko oblast nadaljevala svoje poslanstvo in enako vodila bratovščinske knjige kot v prejšnjem obdobju. Tudi med vrstami prihodkov in izdatkov ni zaslediti sprememb. Najemnine škvera oz. dostavljanja pošte so ostali enako visoki, prav tako višine *luminarij* in preostalih rednih prihodkov, še vedno pa so največ denarja porabili za nakup voska, opravljanje maš, nakup žita in peko kruha. Morda je bila izjema le pri nakupu voska, saj se zdi, da so ga pogosteje kupovali v Trstu. Nadzor nad njenim poslovanjem so opravljale tudi avstrijske oblasti. V kopiji dokumenta z 8. 5. 1805 je narejena primerjava med poročilom, ki ga je 18. 4. 1805 naredil javni bratovščinski pisar Niccolò de'Theijls o upravljanju bratovščinskega premoženja v obdobju delovanja gastalda Francesca Romana med letoma 1802 in 1803, ter poročilom, ki ga je o vodenju bratovščinskih računov dal gastald. Izkazalo se je, da je gastald lažno vodil nekatere račune, za to pa sta bila po mnenju pisarja odgovorna tudi Giovanni Baseggio, *essatore* in *nonzolo*, vsi dolžniki, ki niso vsako leto plačevali miloščine, pa naj bi bili (poleg plačila svojega dolga) kaznovani s plačilom lire kazni. Gastald je moral plačati 32 lir primanjkljaja.¹⁴⁷

Po prehodu pod francosko oblast¹⁴⁸ je imela bratovščina v obdobju ukinitve in podržavljanja njenega premoženja leta 1806: srebrno svetilko, srebrn križ z lesenim držalom, srebrno kropilo, 24 kut, lesen pozlačen fanò, 12 feralov,¹⁴⁹ srebrno plaketo (*pace*), Kristusa v omarici (*Cristo nel suo armadio*), dve banderi (*penello*; eno iz damasta, drugo pa za spremljanje mrtvih bratov) in 140 beneških liber (*sottile*) voska.

Za cerkev sv. Nikolaja (16. 5. 1806 jo je prevzel urad domen; dokument je datiran 10. 10. 1816) so v inventarju¹⁵⁰ navedeni: srebrn kelih s podstavkom v teži velike beneške libre, tri stara mašna oblačila (*pianeta*), stara srajca, oltarni prt, dve medeninasti svetilki, dva medeninasta svečnika, zvonec, lesen oltar s tabernakljem, dve omari pri oltarju, omara, v kateri je bila podoba sv. Marije, dvanajst lesenih klopi, ki so imele izdelan del za klečanje, ter dve enaki orehovi klopi, lesena klop, ki je bila narejena kot zaboj s ključavnico, na kateri je bila insignija sv. Nikolaja, in dva manjša kipa, orehova klop z naslonjalom, nad katero so bile obešene slike, dve mašni knjigi (*missal*), dva fanòja (en velik in en majhen), dve insigniji, in sicer sv. Barbare in sv. Krištofa, 4 leseni *celostri* in dva lesena ferala.¹⁵¹

Del bratovščinske srebrnine (križ, *pace*, kropilo in svetilko) s skupno težo 14 liber in 2 unci srebra je koprski urad domen 3. 4. 1807 poslal na sedež uprave domen v Videm, kjer so ga verjetno pretopili.¹⁵²

Viri in literatura

Arhivski viri

AST – Archivio di Stato di Trieste

I.R. Governo del Litorale, Atti d'amministrazione, busta 3, Anno 1797, 6/1 Scuole Laiche, N° 580

¹⁴⁸ Velika prelomnica v delovanju bratovščin je bila francoska okupacija Kopra. Francozi so na osnovi dekretov z 8. junija 1805 in 24. maja 1806 ukinili večino bratovščin (izjema so bile bratovščine sv. Zakramenta in krščanske ljubezni) in njihovo premoženje podržavili. Tako je v dokumentu z 19. septembra 1806 vidno, da so na koprskem teritoriju podržavili 58 bratovščin s 24.420 lirami premoženja (SI PAK KP 6, a. e. 1469, N° III). Za ta namen so v mestu ustanovili *Urad domen*, ki je nadzoroval premoženje ukinjenih bratovščin, pa tudi samostanov in špitalov.

¹⁴⁹ Fanò in dvanajst feralov so kupili v Benetkah leta 1764.

¹⁵⁰ Pod inventar je podpisan je Cristoforo Alberigo, sin Antonia, *custode della Chiesa di s. Nicolo*.

¹⁵¹ SI PAK KP 6, a. e. 1439e.

¹⁵² SI PAK KP 6, a. e. 1469.

¹⁴⁷ SI PAK KP 6, a. e. 1439d.

BCT, AD – Biblioteca Civica Attilio Hortis Trieste, Archivio diplomatico

BCT, AD, a. e. 2 D 31, Per li Reverendi Padri delle Scuole Pie direttori del Seminario di Capodistria contro le Scuole della Città e giurisdizione di Pola 1675–1742

PAK – Pokrajinski arhiv Koper

SI PAK KP 6, Komuna Koper, IX. skupina, a. e. 1469

SI PAK KP 6, IX. skupina, a. e. 1439, Libro de Amministrazioni della Scuola di San Nicolò, 1694–1806

SI PAK KP 6, IX. skupina, a. e. 1439 a, Stampa Magnifica Città di Capodistria, e Veneranda Scuola di San Niccolò de' Marinari di detta Città Assuntrice di Giudizio, 1697–1774

SI PAK KP 6, IX, a. e. 1439 e, Inventario e stima dei mobili ritrovati in potere della Scuola di S. Niccolò nella Comune di Capodistia, maggio 1806

SI PAK KP 6, IX, a. e. 1439 d, Francesco Romano gastaldo della scuola negl'anni 1803–1804 in defficit

SI PAK KP 6.1, Dodatek, a. e. 22, Seminario Q

Objavljeni viri in literatura

AMSI (*Atti e memorie della Società istriana di archeologia e storia patria*): Senato mare. Cose dell'Istria. vol. XVI, fascicolo 1–2. Parenzo: Società istriana di archeologia e storia patria. Tipografia Gaetano Coana, 1900, str. 1–116.

Boerio, Giuseppe: *Dizionario del dialetto veneziano*. Firenze : Giunti, 1998.

Bellemo, Emanuela: *Vittore e Benedetto Carpacio in Istria: tesi di laurea*. Venezia : [E. Bellemo], 1998/99.

Caprin, Giuseppe: *L'Istria nobilissima*. Trieste : Edizioni Italo Svevo, 1992, 1. in 2. del.

Darovec, Darko: *Davki nam pišejo kri: gospodarstvo severozahodne Istre v novem veku v luči beneške davčne politike*. Koper : Univerza na Primorskem : Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije, Koper : Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 2004.

Darovec, Darko: *The Monte di Pietà in Istria and Dalmatia. The Bank of the poor*. Naples : [s.n.], 2004, str. 87–117.

HC (*Hierarchia Catholica medi et recentioris aevi*): volumen III, Patavia, 1968.

Istria. Città maggiori: Capodistria, Parenzo, Pirano, Pola. Opere d'arte dal Medioevo all'Ottocento [a cura di Giuseppe Pavenello e Maria Walcher]. Trieste : Università degli Studi di Trieste, 1999.

La Provincia: Seminario o Collegio di Capodistria, Capodistria : Tondelli, 1874–1876.

Lavrič, Ana: *Vizitacijsko poročilo Agostina Valierja o koprski škofiji iz leta 1579*. Ljubljana : Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Umetnostno-zgodovinski inštitut Franceta Steleta, 1986.

Likar, Darko: *Arhitektura cerkva nad mestnimi vrati notranjega obzidja v Kopru in oratorija sv. Jakoba nad Poljskimi vrati v Piranu*. *Annales, Series Historia et Sociologia* 20 (2010), št. 2, str. 277–300.

Luglio, Vittorio: *L'antico vescovado giustinopolitano: tredici secoli di storia attraverso i vescovi e le chiese dell'antica diocesi di Capodistria*. Trieste : Luglio, 2000.

Naldini, Paolo: *Cerkeveni krajepis ali Opis mesta in škofije Justinopolis, ljudsko Koper* (urednik Darko Darovec). Koper : Zgodovinsko društvo za južno Primorsko : Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije : Škofija, 2001.

Paruta, Lorenzo: *In materia de fontici, comunità, scuole. Monte, colletraria, ogli e Sali*. V: *Leggi Statuarie per il buon governo della Provincia d'Istria*. Libro terzo, 1757.

Schauber, Vera – Schindler, Hanns Michael: *Svetniki in godovni zavetniki za vsak dan v letu*. Ljubljana : Založba Mladinska knjiga, 1995.

Štoković, Alojz: *Bratovštine na istočnoj obali Jardana. Prilog proučavanja socijalne povijesti na Sredozemlju od XI. do XVII. Stoljeća*. *Vjesnik Državnog arhiva u Rijeci*. Rijeka : Državni arhiv u Rijeki, 2006, sv. XLVII–XLVIII, str. 141–158.

Žitko, Salvator: *Vloga in pomen Collegia dei Nobili v Kopru*. *Acta Histriae III*, Koper : Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 1994, str. 123–132.

Zusammenfassung

BRUDERSCHAFT ST. NIKOLAUS IN KOPER (CAPODISTRIA)

Die Laienbruderschaften, deren Entwicklung in den nordwestlichen istrischen Städten aufgrund des Mangels an älterem Archivmaterial erst seit Ende des 14. bzw. seit dem 15. Jahrhundert verfolgt werden kann, gewährten ihren Mitgliedern moralische und materielle Unterstützung sowohl im täglichen Leben als auch in schwierigen Zeiten (Tod, finanzielle Probleme). Durch die Mitwirkung an Ritualen, Prozessionen, Bruderschaftsmahlen, vor allem aber durch die Möglichkeit der Wahl in Bruderschaftsfunktionen (theoretisch aller Mit-

glieder der Bruderschaft, auch der ärmsten) und durch die Mitarbeit in der Verwaltung der Bruderschaft wurde den Mitgliedern die Eingliederung in das gesellschaftliche Leben des Ortes und auserwählten Einzelnen über die karitative Tätigkeit der Bruderschaft (Gewährung von Almosen, Unterbringung im Armenhaus) ein leichteres und angemesseneres Leben ermöglicht.

Anfangs versammelten sich die Mitglieder der Bruderschaft St. Nikolaus (größtenteils vermutlich Seefahrer) im gleichnamigen Kirchlein in Zubenaška vrata, doch schon in den Dreißigerjahren des 16. Jahrhunderts bauten sie eine neue Kirche beim Haupthafen in der Nähe des Stadttors St. Martin. Die Bruderschaft musste vermögend gewesen sein, verpflichtete sie doch schon im Jahr 1540 Benedetto Carpaccio, der für sie ein Altarbild Mariens mit dem Jesusknaben, dem Bruderschaftsheiligen Nikolaus und dem hl. Johannes dem Täufer malte. Die 1594 geweihte Kirche wurde später mit einer Reihe von Fresken aus dem Leben des Bruderschaftsheiligen geschmückt. Nach den Angaben des Podesta und Hafenkommendanten von Koper (Capodistria), Lorenzo Donato, zählte die Bruderschaft im Jahr 1675 zu Kopers vermögendere Bruderschaften, leider wurde bislang deren Statut nicht gefunden, das vermutlich zahlreiche ungeklärte Fragen beantworten würde: zur Mitgliedschaft, zur Beziehung der Kahnbesitzer zu den Matrosen und ausländischen Schiffseignern (ob die ausländischen Schiffseigner und deren Tätigkeit im Gebiet von Koper irgendwie beschränkt waren), zu den Bruderschaftsfunktionären und deren Wahlen und nicht zuletzt, ob die Bruderschaft zumftmäßig organisiert war und ob die *mariegola* die Beziehungen innerhalb der Mitgliedschaft, eine eventuelle Lehrzeit und Ähnliches regelte. Die genannten Fragen können einstweilen nicht genau beantwortet werden.

Aus dem erhaltenen Finanzbuch der Bruderschaft (1694–1806) lässt sich für den Zeitraum von 1710 bis 1806 feststellen, dass zu Gastalden ausschließlich Schiffseigner gewählt wurden. Dreizehnmal wurde diese Funktion von der Familie Romano, siebenmal von der Familie de Stradi und je fünfmal von den Familien Bratti und de Grassi ausgeübt.

Eine genauere Durchsicht der Geschäftsführung in der Zeit von 1758 bis 1768 bestätigte, dass die Bruderschaft einen Großteil der Einkommen aus Beiträgen ihrer Mitglieder (Luminarien und sonstige Almosen) und aus ihrer Tätigkeit erzielte. In dem genannten Zeitraum betrugen die Luminarien zwischen 11 und 36% der Einkommen, was durchschnittlich etwa ein Fünftel aller Einkommen ausmachte.

Die Bruderschaftsmitglieder besorgten die Zustellung der Post zwischen Koper und Venedig. Der Mieter zahlte der Bruderschaft jährlich 110 Lire, was etwa 10% ihres Jahreseinkommens betrug. Die Kahnbesitzer, die die Post zwischen den beiden Städten transportierten und für jeden Brief einen Solidus erhielten, zahlten der Bruderschaft jährlich zwischen 180 und 250 Lira bzw. zwischen 10 und 25%, und zwischen 2 und 10% der Einkommen erzielten sie auch aus den Mieten der Werft und der Ankerplätze.

Die Bruderschaft verwendete etwa ein Fünftel des Geldes für die Bezahlung des Predigers, für Messen, Kirchenschmuck und das Tragen von Lampen und sonstigen Bruderschaftszeichen bei Prozessionen. Die höchsten Kosten (gewöhnlich um 20%, aber auch bis 50 und sogar 60%) waren mit dem Kauf von Wachs und Öl für die Beleuchtung in der Kirche, für das ewige Licht und für Prozessionskerzen verbunden. Ungefähr ein Zehntel des Geldes wurde alljährlich auch für den Kauf von Getreide zum Brotbacken und von Andachtsbildern, die auf dem Kirchweihfest an die Mitglieder verteilt wurden, und ebenso viel für die Bezahlung einiger Dienste verwendet (beispielsweise für den Mesner, Schreiber, Advokaten).

Viel Geld verwendeten die Bruderschaftsmitglieder (sie trugen eine hellblaue Kutte) auch für die Innenausstattung der Kirche und für die Erhaltung der Werft und der Ankerplätze. Die Bruderschaft wurde 1806 zusammen mit 58 anderen Bruderschaften in Koper aufgelöst. Ihr Vermögen wurde verstaatlicht, die Kirche mit reicher Innenausstattung übernahm das Domänenamt Koper, ein Teil des Bruderschaftssilbers mit einem Gesamtgewicht von 14 Libra und 2 Unzen Silber wurde 1807 vom Domänenamt Koper an den Sitz der Domänenverwaltung in Udine geschickt, wo es vermutlich eingeschmolzen wurde.